

15. OHLIN, B. (1933): *Interregional and international trade*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

16. PORTER, MICHAEL E. (2003): *The Economic Performance of Regions*, *Regional Studies* 27(6&7) Aug./Oct., pp. 549–578.

17. RICARDO, D. (1817): *On the Principles of Political Economy and Taxation*, London.

18. WOLFMAYR-SCHNITZER, Y. (1999): *Economic integration, specialization and the location of industries: A survey of the theoretical literature*, WIFO Working Paper No. 120, WIFO-Austrian Institute of Economic Research, Vienna.

19. TRAISTARU AND IARA (2002): *'European Integration, Regional Specialization and Location of Industrial Activity in Accession Countries: Data and Measurement'* – CEIS, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn.

Освещены основные методологические подходы к определению регионального уровня концентрации сельскохозяйственного производства и специализации страны на региональном рынке агропродовольственной продукции. Приведены выводы о конкурентоспособности Украины на рынках отдельных видов агропродовольственной продукции, позиционировании отечественной отрасли на региональном и глобальном сегментах рынка продовольствия, обоснованы рекомендации по совершенствованию аграрной политики государства.

Конкурентоспособность, концентрация, специализация, агропродовольственные рынки, региональный и глобальный уровень.

In this article the basic methodological approaches to the definition of regional concentration and specialization of agricultural production of the country in the regional market of agro-food products are outlined. As a result of research by the author made the conclusions on Ukraine's competitiveness on the market of certain types of agri-food products, indicates the positioning of domestic industry at the regional and global food market segments and cited some recommendations for the improvement of agricultural policy.

Competitiveness, concentration, specialization, agricultural markets, regional and global level.

УДК 005:332.4:631.11

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

М. О. Жуковський, асистент

Розглянуто методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу сільськогосподарського підприємства, запропоновано комплексний

© М. О. Жуковський, 2014

метод оцінки та управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства, висвітлено системно-інноваційний підхід.

Конкурентоспроможність, потенціал, управління конкурентоспроможністю підприємства, інновації, органічна продукція.

В Україні агропромисловий комплекс є одним з найбільших секторів економіки, який, значною мірою, визначає соціально-економічний стан суспільства та продовольчу безпеку країни. Адже саме тут формується основна частина продовольчих ресурсів, що відіграє важливу роль у розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків. Тому вітчизняна сільськогосподарська продукція повинна бути конкурентоспроможною як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Як показує практика, багато вітчизняних підприємств не готові до активного ведення конкурентної боротьби, виявлення і завоювання конкурентних переваг. Головними причинами ситуації, що створилася, є відсутність у підприємств ефективних управлінських і організаційно-економічних механізмів реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням конкурентоспроможності, проблемам формування організаційно-економічного механізму стратегічного управління та управління потенціалом підприємства в економічно розвинених країнах, а останнім часом і в Україні, присвячено багато публікацій. Основні підходи висвітлені у працях зарубіжних і вітчизняних вчених: І. Ансофа, Г. Азоєва, Г. Бірмана, Д. Брайта, Ф. Вірсема, А. Воронкової, А. Градова, О. Гудзинського, В. Диканя, Р. Кантера, С. Клименка, Т. Коно, М. Портер, М. Тресі, О. Тридіда, М. Хемела, Р. Фатхутдінова, Н. та інших.

Підвищення потенціалу конкурентоспроможності підприємств означає і підвищення вітчизняної економіки. Уже зрозумілий і не викликає сумнівів той факт, що без інновацій підвищити рівень потенціалу конкурентоспроможності підприємств неможливо. На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі аспекти процесу управління конкурентоспроможністю підприємства та місце інновацій у цьому процесі є недостатньо вивченими. Нині українська продукція є конкурентоспроможною на світовому ринку лише за рахунок дешевої робочої сили та відносно низької вартості енергоресурсів, тобто переваги, яка найближчим часом може взагалі зникнути. Багато пропонованих методів оцінки потенціалу конкурентоспроможності не відбивають таких засадничих вимог, як системність, динамічний характер, обов'язкова наявність інноваційної складової.

Мета дослідження – визначення оцінки конкурентоспроможності потенціалу сільськогосподарських підприємств, розробка комплексу методів оцінки та управління конкурентоспроможністю потенціалу підприємства, висвітлення системно-інноваційного підходу.

Виклад основного матеріалу. Категорія «конкурентоспроможність» має різні тлумачення в економічній літературі. Для її характеристики використовується поняття порівняльних витрат (Д. Рікардо), порівняльних

переваг (Є. Хекшер), порівняння конкурентних переваг, чинників управління та ефективності використання ресурсів (М. Портер), конкурентного статусу фірми (І. Ансофф). Але, незважаючи на різні підходи до визначення суті поняття, усі дослідники відзначають порівняльний і часовий (динамічний) характер цього показника [2, 4, 5, 7].

На думку С. Клименка, управління конкурентоспроможністю підприємства – це певний аспект менеджменту підприємства, спрямованого на формування, розвиток та реалізацію конкурентних переваг і забезпечення життєздатності підприємства як суб'єкта економічної конкуренції [3].

Федонін О. С. визначає конкурентоспроможність потенціалу підприємства як комплексне, багатопрофільне поняття, оскільки передбачає врахування взаємодії всіх його складових (виробництво, персонал, маркетинг, менеджмент, фінанси та ін.) [6, с. 53].

Важливою характеристикою конкурентоспроможності потенціалу є здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища. Швидка адаптація потенціалу має забезпечуватися на основі комплексу інтелектуальних, технічних, інноваційних, технологічних, організаційних та економічних характеристик, які визначають успішну діяльність підприємства на ринку.

При оцінці та управлінні потенціалом конкурентоспроможність підприємства необхідно визначати як багатовимірну систему, що ідентифікується одночасно в декількох просторах, на відміну від його традиційної ідентифікації в одному зі структурованих просторів [1].

Розгляд потенціалу конкурентоспроможності підприємства з позицій системного підходу, а не просто як набору ресурсів, дозволяє глибше зрозуміти це складне явище і виявити головну його особливість, яка проявляється в синергічному ефекті, зумовленому внутрішніми взаємодіями елементів потенціалу.

Дослідження потенціалу конкурентоспроможності підприємства включає аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на його конкурентоспроможність. До зовнішніх чинників відносять: державне регулювання економіки; ринковий потенціал; природно-ресурсний потенціал; трудовий потенціал; інноваційний потенціал; виробничий потенціал; кредитно-фінансовий потенціал; соціально-економічну інфраструктуру. До внутрішніх чинників відносять: виробничо-фінансові можливості; трудові можливості; інноваційні можливості; маркетингові можливості, інформаційне забезпечення.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства та її оновлення передбачають зміни і на мікроекономічному рівні, реструктуризацію на основі економічного розвитку. Запуск механізмів оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства залежить від інформаційного потенціалу виробництва, пріоритетних напрямів розвитку виробництва, інноваційного забезпечення та виробництво нової, унікальної на ринку продукції.

У загальному вигляді процес оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства складається з наступних етапів:

- визначення мети оцінки конкурентоспроможності;
- вибір групи підприємств-конкурентів з урахуванням можливостей отримання необхідної первинної інформації для цілей оцінки конкурентоспроможності;
 - визначення груп ключових показників конкурентоспроможності, які підлягають оцінюванню;
 - розрахунок одиничних, групових, інтегральних показників конкурентоспроможності для кожного підприємства;
 - обґрунтування висновку про рівень конкурентоспроможності об'єкта оцінки та розробка заходів, спрямованих на поліпшення або утримання конкурентних позицій.

Саме визначення резервів підвищення потенціалу конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства, поліпшення конкурентних позицій і є головною метою оцінки. Робота зі становлення й розвитку потенціалу конкурентоспроможності підприємства повинна відбуватися у напрямі безперервного вдосконалення системи управління виробництвом, вивчення чинників динамічних змін процесів підтримки потенційних можливостей та поліпшення конкурентних позицій підприємства шляхом постійного запровадження інновацій, оновлення технологій та зменшення шкідливого впливу на довкілля. Ці напрями мають стати пріоритетними для розвитку сільськогосподарських підприємств.

В останнє десятиліття відзначено підвищений інтерес до якості продукції, що поставляється споживачеві. Наявність у постачальника системи якості стає важливим фактором підвищення конкурентоспроможності його продукції і необхідною умовою для виходу на світовий ринок. Продукція більшості сільськогосподарських підприємств відповідає міжнародним і вітчизняним стандартам якості та безпеки.

Проте, усвідомлення людством погіршення навколишнього природного середовища, інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, викликали інтерес до органічного виробництва продукції, яке гарантує її необхідний якісний рівень і безпечність харчування, а також не шкодить довкіллю.

Тому, на нашу думку, саме сільськогосподарські підприємства для формування й розвитку свого конкурентоспроможного потенціалу повинні вносити зміни до своєї господарської діяльності, наприклад, можуть запровадити в себе системно-інноваційну систему управління конкурентоспроможністю підприємства. Почати виробництво органічної продукції і провести сертифікацію відповідно до міжнародних стандартів на органічну продукцію.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, необхідно сформувати власну систему для визначення потенціалу конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Методологія управління потенціалом конкурентоспроможності повинна спиратися на системну парадигму, спрямовану на створення конкурентних переваг у сьогоденні й майбутньому за рахунок ефективного використання ресурсів і запровадження інновацій, що дозволить вчасно реагувати на зміни.

Список літератури

1. Амосов О. Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства / О. Ю. Амосов // Проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 79–83.
2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 416 с.
3. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / [С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
4. Портер М. Конкуренция / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2001. – 495 с.
5. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо // Соч. в 4 т. Т.1. – М. : Госполитиздат, 1955. – 359 с.
6. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
7. Heckscher E. F. Till bellysning af järnvägarnas betydelse för sveriges ekonomiska utveckling / E. F. Heckscher. – Stockholm, 1907. – 171 p.

Рассмотрены методы оценки конкурентоспособности потенциала сельскохозяйственных предприятий, предложен комплексный метод оценки и управления конкурентоспособностью потенциала предприятия, отражен системно-инновационный подход.

Конкурентоспособность, потенциал, управление конкурентоспособностью предприятия, инновации, органическая продукция.

In the article the existent methods for assessing the competitiveness of the agricultural potential of the company, proposed a comprehensive method for assessing and managing competitive potential of the company, highlights the systematic and innovative approach.

Competitiveness, the potential competitiveness of enterprise management, innovation, organic products.

УДК 338.48-2(477.52)

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРТРЕТУ СПОЖИВАЧІВ ПОСЛУГ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

С. В. Забуранний, здобувач*
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор, академік НААН України М. Й. Малік.